

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 травня 2019 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2019

6. Закон України «Про електронні довірчі послуги» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

СТАНДАРТИ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Щербак С. В.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

Змістовне наповнення сфери виконання судових рішень не обмежується реалізацією повноважень органів та осіб, які здійснюють виконання судових рішень і рішень інших органів у процесуальний спосіб, а охоплює питання функціонування механізму, здатного забезпечити життєдіяльність та доступність системи виконання в цілому.

Визнані міжнародною спільнотою стандарти у сфері виконання судових рішень - принципи, рекомендації, правила, критерії містяться в різних за своєю природою документах, мають різний рівень - загальносвітовий чи європейський, можуть носити як обов'язковий, так і не обов'язковий для України характер.

У широкому розумінні стандарт – це зразок, еталон, модель, що є первісними для порівняння з ними подібних об'єктів.

Загальні стандарти виконавчого процесу засновані на ст.6 Конвенції з прав людини та основоположних свобод та рішеннях Європейського суду з прав людини. Серед найбільш значущих міжнародних актів, що визначають стандарти примусового виконання, слід назвати Рекомендації Rec (2003) 17 Комітету міністрів Ради Європи «Про примусове виконання» разом з Керівними принципами примусового виконання, Рекомендації Ради Європи по примусовому виконанню: керівництво до застосування (GuideLines on Enforcement CEPEJ 2009), а також проект Глобального кодекса примусового виконання, розроблений Міжнародним союзом судових виконавців, що викладений широкому загалу у 2015 році.

Поряд із поняттям загальних стандартів примусового виконання, що на даному етапі розвитку теорії виконавчого процесу позначені, але ще не досліджені, застосовується ще й новий термін «стандарти справедливості виконавчого провадження».

Привертає увагу, що при прийнятті Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 року справедливість знайшла втілення у статті 4 як одна із засад виконавчого провадження, проте без будь-якого визначення її змісту.

Під стандартами справедливості виконання слід розуміти сукупність модельних вимог, покликаних забезпечувати належне та ефективне здійснення виконавчого процесу органами державної виконавчої служби чи приватним виконавцем.

Стандарти справедливості виконавчого процесу є подальшим впровадженням принципу верховенства права у виконавчий процес, які піддаються аналізу через призму цивілістичного процесу, враховуючи послідовність за часом та хід виконавчого процесу за цивільним процесом.

В контексті судочинства справедливість розглядається у двох аспектах: 1) матеріальна (змістовна) справедливість, яка полягає в тому, що кожне судове рішення має бути справедливим по суті (тобто при вирішенні спірного питання повинні бути справедливо визначені права і обов'язки тих, хто звернувся до суду або завдяки судовому рішенням має бути відновлена порушена справедливість); 2) процесуальна (процедурна) справедливість, яка передбачає розгляд справи відповідно до певних судових процедур [1].

Європейським судом з прав людини надається наступне тлумачення положення ст. 6 § 1 щодо значення терміну «справедливий» у статті 6 § 1 Конвенції про захист прав та основоположних свобод, зокрема «справедливість», що є вимогою ст.6 § 1 не є «основною» справедливістю (ідея, що є частково юридичною, частково етичною і застосовується тільки судом присяжних), а «процесуальною». Стаття 6 § 1 гарантує тільки процесуальну справедливість, що на практиці розуміється як змагальні провадження, у процесі яких у суді на рівних засадах заслуховуються аргументи сторін (*Star Cate Epilekta Gevmata* та інші проти Греції). Справедливість проваджень завжди оцінюється їх розглядом узагалом для того, щоб окрема помилка не порушувала справедливість усього провадження (*Миролюбов та інші проти Латвії § 103*) [2, с. 42].

Стандарти справедливості виконавчого процесу не є імманентними стандартам справедливості у судочинстві, вони є особливим інструментом «галузевого» призначення та характеризуються кардинально протилежним проявом дії принципу верховенства права при виконанні судових рішень і рішень інших органів. Передусім це вбачається з відсутності можливості виявлення у виконавчому процесі матеріальної справедливості, адже судове рішення підлягає виконанню у спосіб та в порядку, визначеному виконавчим документом та чинним законодавством, відсутності у виконавця тих правомочностей, якими наділений суд при розгляді цивільної справи стосовно застосування рішень Європейського суду з прав людини, що дозволяє визначати лише процесуальні стандарти справедливості виконавчого процесу.

Сучасне реформування сфери виконання судових рішень і рішень інших органів потребує встановлення відповідності стану виконавчого процесуального законодавства європейським та міжнародним стандартам справедливості виконання та імплементації дієвих правил, спрямованих на його удосконалення.

Стандартами справедливості виконавчого процесу можливо вважати процесуальні принципи, тривалість виконавчих процедур та окремих процесуальних дій, процесуальні гарантії виконавчого процесу.

Норми та правила виконавчого процесу мають бути достатньо детальними, щоб процес виконання характеризувався правовою передбачуваністю й прозорістю, прогнозованістю та ефективністю. При цьому усі виконавчі провадження мають здійснюватися у відповідності з дотриманням основоположних прав та свобод, визнаних в ЄСПЛ та інших міжнародних документах. Суттєвим при цьому є забезпечення доступу до виконання та досягнення якості виконання, а також дотримання балансу інтересів стягувача і боржника, тобто належним чином врахування інтересів як боржника, так і стягувача, а у визначених випадках й інтересів інших осіб, права яких зачіпаються виконавчим процесом. Серед стандартів справедливості виконання значне місце посідають вимоги щодо етики та поведінки державних та приватних виконавців. При прийнятті до державної виконавчої служби слід брати до уваги моральні якості кандидатів, їх знання та отриману підготовку в сфері виконання рішень судів та рішень інших органів. При здійсненні своїх службових обов'язків державні виконавці (приватні виконавці - при здійсненні виконавчого процесу) мають бути чесними і компетентними і діяти відповідно до професійних та етичних стандартів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Морщакова Т. Конституционная защита прав и свобод граждан судами Российской Федерации // Сравнит конституц.обозрение. - 2004. - № 4 (49). – С.125-126.
2. Посібник зі статті 6 Право на справедливий суд (цивільна частина). – Council of Europe Conceil de Europe, 2013. – 76 с.